

Необхідність знання юридичних основ правових, зокрема, й цивільно-правових відносин як правило обумовлена декількома факторами. Працівник поліції є представником виконавчої влади держави і тому має неухильно дотримуватися всіх юридичних норм. Ніякі виняткові обставини або вказівки службових осіб не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності поліції. Для забезпечення громадського порядку працівники поліції зобов'язані вживати заходів незалежно від свого підпорядкування.

Правова свідомість працівника поліції є важливим духовно-практичним надбанням особистості, яка покликана забезпечувати широку програму її професійної діяльності, є сукупністю поглядів, оцінок, переконань, установок, що полягають у визнанні важливості, використання та застосування правових норм у процесі охорони громадського порядку, попередження правопорушень, надання соціальної допомоги населенню на основі принципів законності, гуманізму, гласності, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами та громадськими організаціями.

Основу правової свідомості працівника поліції складають загальнолюдські цінності, принципи гуманізму та демократизму, усвідомлення свободи і прав людини, які розкриваються наукою цивільного права. Саме такі погляди і цінності наука цивільного права пропагує і намагається сформувані в особі, зокрема, працівника поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Цуркан О. В. Особливості формування професійної свідомості майбутнього правоохоронця // Актуальні питання теорії та практики застосування сучасного вітчизняного та міжнародного права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 квіт. 2011 р.) : у 2 ч. Запоріжжя : Істина, 2011. Ч. 1. С. 23–25.
2. Соколов Н. Я. Професійне свідомість юристів. М., 1988. С. 49.

Одержано 07.11.2017

УДК 340:342.7

Дмитро Вікторович СЛИНЬКО,

*кандидат юридичних наук, доцент, професор
кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7960-615X>*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Правове виховання є складним багатограним явищем, однією із форм (видів) виховання. Правове виховання як постійний безперервний процес у загальному вигляді являє собою вплив на свідомість об'єкта виховання з метою формування у нього індивідуально-особистих вимог, що керують його поведінкою.

Вимоги норм права та різного роду правова інформація доводяться до відома об'єктів правового виховання за допомогою специфічних засобів у певній формі. І для правового виховання як цілеспрямованого постійного впливу на людину з метою формування у неї правової культури і активної правомірної поведінки, характерна своя власна множинність юридичних засобів та форм.

Показово, що якість множинності форм правового виховання певною мірою залежить від специфічних характеристик об'єкта правового виховання. Іншими словами, особливості об'єкта правового виховання обумовлюють ефективність тих чи інших форм правового виховання.

Курсанти та студенти у своїй сукупності є частиною молоді. Молодь, у свою чергу, є окремою соціальною групою, котра відіграє достатньо важливу роль у суспільстві. Так, молодь займає важливе місце у виробництві та виступає, по суті, єдиним джерелом поповнення трудових ресурсів. Молодь є головним носієм інтелектуального та фізичного потенціалу своєї нації, її характеризують здібності до продуктивної діяльності у будь-якій сфері людського буття. Молодь спроможна швидше інших соціальних груп оволодівати новими знаннями, професіями і спеціальностями, необхідними в умовах трансформації суспільства [1, с. 16–17].

Курсантська та студентська молодь як складові відносно відокремленої самостійної соціально-демографічної групи «молодь» мають певні особливості: 1) студентська та курсантська спільнота формуються з різних соціальних прошарків суспільства; 2) студенти та курсанти характеризуються особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою, психологією; 3) для студентів та курсантів набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи, в науці та культурі є основним і у більшості випадків єдиним заняттям.

Таким чином, основними специфічними характеристиками студентської та курсантської молоді є вік, особливості психології і поведінки, соціальний статус. При цьому, на наш погляд, базовою, відправною ознакою студентської та курсантської молоді є вік. І саме вік студентів і курсантів обумовлюють особливості їх психічного розвитку та поведінки.

Зважаючи на виокремлені особливості студентської та курсантської молоді, на наш погляд, до основних форм їх правового виховання слід віднести: правове навчання, правова пропаганда, правова просвіта та правове самовиховання.

Правове навчання – є окремим видом дій, які пов'язані із процесом отримання правових знань, набуття навичок практичної діяльності, формування юридичного світогляду та з іншими процесами, передбаченими навчальними програмами, кваліфікаційними характеристиками, які дозволяють готувати на достатньому професійному рівні юриста – фахівця своєї справи [2, с. 135]. Правове навчання є першою, базовою сходинкою правового виховання студентської і курсантської молоді. В результаті правового навчання у курсантів і студентів формується система правових знань, уявлень і поглядів, тобто формується правова свідомість і настанова на відповідний вид правової поведінки. На наш погляд, основна особливість правового навчання студентів та курсантів полягає у тому, що дані групи осіб перебувають у віці молодості, а отже, найбільш «відкриті» до отримання нових знань, умінь, оцінок, настанов. Проте, в процесі правового навчання студентів та курсантів помилкою буде вважати їх правову свідомість нуліфікованою, «чистим аркушем».

Правова пропаганда є поширенням (певних) правових ідей, знань про акти законодавства серед населення; цілеспрямованою діяльністю з формування у членів суспільства високого рівня правосвідомості та правової культури, роз'яснення правової політики й поширення правових знань, ідей, іншої правової інформації за допомогою засобів масової інформації та інших форм доведення правової інформації до широкого загалу [3, с. 97; 4, с. 419]. Вік та особливості психології студентства та курсантства дають підстави віднести до найбільш ефективних форм правової пропаганди даної соціальної групи спеціальні телевізійні програми, відеофільми, художні фільми, що у тій чи іншій мірі несуть правові знання, розкривають юридичні категорії, аспекти юридичної діяльності. Крім того, у розрізі широкого користування молоддю ІТ-технологіями, мережею Інтернет, соціальними мережами, комп'ютерними іграми, на наш погляд, у процесі правової пропаганди студентів та курсантів слід широко використовувати їх можливості та популярність.

Правова освіта у загальному виді являє собою здобуття фаху [5, с. 143], у нашому випадку студентами та курсантами. На сучасному етапі розвитку суспільства можливість отримання знань у юридичній сфері не обмежується традиційними засобами масової інформації (телебаченням, радіо, журналами, газетами). Науково-технічний прогрес та широке використання Інтернет мережі студентами та курсантами розширюють рамки засобів правової освіти.

Правове самовиховання – цілеспрямована, повсякденна, систематична діяльність людини з оволодіння правовими знаннями, формування позитивних правових мотивів і настанов, навичок правомірної поведінки, що полягає в самостійних зусиллях, спрямованих на вироблення звички до активної правомірної поведінки [6, с. 250]. Однією із найбільш розповсюджених та ефективних форм правового самовиховання студентів та курсантів є студентське самоврядування. У свою чергу до числа основних шляхів правового самовиховання у середовищі студентського самоврядування відносяться наслідування прикладу лідерів студентського самоврядування та сприяння і засвоєння правових цінностей учасників студентських самоврядних одиниць різних рівнів (групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу), подальша їх екстеріоризація (пропагування власних правових цінностей іншим суб'єктам) [7, с. 35].

У підсумок до всього вище викладеного вважаємо за доцільне відмітити, що всі вищезазначені форми правового виховання студентів та курсантів є елементами єдиної системи та ефективність досягнення цілі правового виховання залежить від їх системного «вигідного» поєднання та застосування.

Список бібліографічних посилань

1. Головатый Н. Ф. Социология молодежи : курс лекций. Киев : МАУП, 1999. 224 с.
2. Правознавство : навч. посіб. / Бобир В. І., Демський С. Е., Колодій А. М. та ін. ; за ред. В. В. Копейчикова. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 699 с.
3. Котюк В. О. Теорія права : курс лекцій. Київ : Вентурі, 1996. 207 с.
4. Котюк В. О. Основи держави і права : навч. посіб. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ : Атіка, 2001. 432 с.
5. Коваленко Н. Ю. Формування правосвідомості і правової культури студентів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2009. 207 с.
6. Військове виховання: історія, теорія та методика : навч. посіб. / за ред. В. В. Ягупова. Київ : Graphic & Design, 2002. 560 с.
7. Осташова В. О. Студентське самоврядування як середовище правового самовиховання. *Держава і право*. 2010. Вип. 48. С. 31–36.

Одержано 08.11.2017

УДК 340.132.6+347.12

Святослав Александрович СЛИПЧЕНКО,

доктор юридических наук, профессор,

профессор кафедры гражданско-правовых дисциплин факультета № 4

Харьковского национального университета внутренних дел;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8891-7152>

ТОЛКОВАНИЕ НОРМ ПРАВА

Вся деятельность правоохранительных органов прямо или опосредовано, связана с правореализационными процессами. В свою очередь, применение норм права зависит от правильного уяснения их содержания, которое в отечественной юридической науке называется толкованием. В ходе толкования сходятся и юридические знания, и правовая культура, и юридическое искусство. Невозможно применить норму права, не уяснив ее точный смысл. Толкование необходимо для квалификации действий правонарушителя, для принятия правильного решения по делу. Поэтому, при подготовке кадров для Национальной полиции необходимо особое внимание уделять правилам толкования норм права и выработке навыков толкования. Представляется, что первым шагом на этом пути должно стать уяснение алгоритма толкования, который строиться следующим образом.

1. Исследование и толкование необходимо начинать с языкового (грамматического, буквального) способа, с анализа языковой формы выражения содержания нормы в целом и ее отдельных элементов. Такое положение не требует доказательств, поскольку мышление и язык неразрывны.

В рамках указанного способа толкователь должен соблюдать следующие правила и порядок.

Правило первое. Слова и выражения необходимо понимать только в том значении, которым их наделил закон, содержащий интерпретируемую норму. Но если в результате применения правила первого не удастся установить значение термина, то применяется правило второе.

Правило второе. Слова и выражения необходимо понимать и применять только в том значении, которыми их наделил законодатель в пределах одной отрасли права, например, в отрасли гражданского права. На этом этапе субъект толкования должен распространить поиск легальной дефиниции на все законодательство, но в пределах той отрасли права, к которой принадлежит интерпретируемая норма. При этом данное правило должно покоиться на трех принципах: более поздний закон отменяет (изменяет) более ранний закон; специальный закон отменяет (изменяет) общий закон; высший по силе закон отменяет (изменяет) закон, низший по силе.

Правило третье. Значение термина, установленное законодателем для одной отрасли права, допустимо распространять на другие отрасли только при наличии достаточных оснований. Такими достаточными основаниями, например, могут быть: прямое указание закона, применение одной отрасли права термина, который принадлежит другой отрасли права, отсутствие иной возможности уяснить его значение.